

A büntetés-végrehajtási bíró

hatáskörének változásáról és eljárásának ellentmondásairól

Az Alkotmány az alapvető jogok és kötelességek között rendelkezik a bírósághoz fordulás lehetőségéről, valamint az egyes állampolgárt és így az elítéltet is egyaránt megillető alapjogról. Ezen alkotmányos alapjog értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamilyen perben, a jogait és kötelességeit, a törvény által felállított, független és pártatlan bíróság, igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.

A Magyar Köztársaságban az igazságszolgáltatást a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, az ítéletábrák, a Fővárosi Bíróság és a megyei bíróságok, valamint a helyi és munkaügyi bíróságok gyakorolják.

A bíróságok tehát - az Alkotmány rendelkezései értelmében - ellátják az igazságszolgáltatási tevékenységet, amelynek keretében védik és biztosítják az alkotmányos rendet, az állampolgárok jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit. A bíróság a büntetőeljárás keretében határoz a vádról, elbírálja a büntetőjogi felelősség kérdését, ezzel szűkítve a terhelt ártatlanságát vagy bűnösségét. A bíróságok által - ezen eljárás keretében - meghozott döntések a büntetőeljárást véglegesen lezáró, jogerőre képes döntések. Ezekben az eljárások-

ban, a kiszabott büntetés végrehajtásáról, valamint a rendbíróság és az államot megillető bűnügyi költség behajtásáról, a büntetőeljárásról szóló, 1973. évi I. törvény (továbbiakban: Be.) 397.§(1) bekezdése értelmében az a bíróság intézkedik, amely az ügyben eljár.

A büntetések és intézkedések végrehajtásáról rendelkező 1979. évi 11. tvr. (továbbiakban: Bv. tvr.) rendelkezései szerint a büntetés és intézkedés csak a bíróság jogerős határozata alapján, jogszabályban meghatározott módon hajtható végre. A Bv. tvr. a büntetések és intézkedések végrehajtásának elrendelését a bíróság hatáskörébe utalja, ugyanakkor meghatározza - ha nem is taxatív - azokat a szervezetet, amelyeknek feladatává teszi a végrehajtást. (Idesorolandók: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, valamint a törvényben meghatározott más szervek). A jogszabály bizonyos feladatokat a bíróság számára határoz meg, amelyeket a megyei (fővárosi) bíróságon működő büntetés-végrehajtási bíró lát el.

A bv. bírót és az eljárását is beleilleszthetjük ebbe a rendszerbe, hiszen „a bv. bíró mindenkire kötelező, valódi bírói döntést hoz a lényeges jogkorlátozások mértékéről, időtartamáról, változtat az ítéelő bíróság határozatán enyhítéssel

vagy szigorítással, s van olyan büntetés-végrehajtási intézkedés, amiben jogorvoslati fórum (magánelzárás fegyelmi fenytés)”.
 A büntetés-végrehajtási bíró igazgatszolgáltatási tevékenysége körében, büntető igazságügyi igazgatási és „tényleges bírói” feladatokat is ellát. Feladatainak ellátása, így az eljárása alapjául szolgáló legfontosabb rendelkezések a Bv. tvr.-ben, a büntető-eljárási törvényben, a 6/1996.(VII. 12.) IM rendeletben, a 11/1996.(X. 15.) IM rendeletben, és a 108/1979.(IK. 8.) IM utasításban találhatók.

Ebben a dolgozatban a bv. bírót elsősorban, mint bírót, és eljárását vizsgálom. Teszem ezt úgy, hogy önkényesen ragadok ki néhány, igen fontos, a bv. bírói hatáskörbe tartozó feladatot. A bv. bíró hatáskörébe az alábbi feladatok sorolhatók:

- enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása,
- a fenytés elleni fellebbezés elbírálása,
- a szabadságvesztés fokozatainak utólagos meghatározása,
- a feltételes szabadságra bocsátás,
- a feltételes szabadság megszüntetése,
- más munkahely kijelölése a közérdekű munka végrehajtására,
- a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítása,
- a közérdekű munka átváltoztatása szabadságvesztésre,
- a pártfogó felügyelettel kapcsolatos eljárás,
- a bűnmegelőzési ellenőrzés,
- eltávozás a javítóintézetből,
- a kiutasítás végrehajthatósága.

Enyhébb végrehajtási szabályok

Az 1999. évi XXXII. törvény számos rendelkezésében módosította a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló, 1979. évi 11. törvényt, melynek eredményeként szélesedett a bv. bíró hatásköre.

„A bíróság döntési jogköre az új szabályozás folytán, büntetés-végrehajtási ügyekben nagyon széleskörű lett. Kevés országot lehet találni, ahol az elítélttel kapcsolatos ennyi, büntetés-végrehajtási jogi kérdésben bíró dönt.”

A Bv. tvr.-t módosító 1993. évi XXXII. törvény a bv. bíró feladatait kiterjesztette. Feladatkörébe utalta az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásáról (elrendeléséről) való döntést is, amely lehetőséget teremtett az elítélt számára, hogy a börtön, illetve fogház végrehajtási szabályainál enyhébb szabályok szerint tölthesse büntetését.

Mivel az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása nem a jutalmazás körébe tartozó eseti kedvezmény, hanem a végrehajtási szabályok tartós enyhítését szolgálja - tehát jelentősen érinti és befolyásolja az elítélt végrehajtási jogi helyzetét - indokolt volt ennek a jogintézmény alkalmazásáról, illetve megszüntetéséről való döntés jogát a bv. bíró hatáskörébe utalni.

Az EVSZ alkalmazásának *objektív és szubjektív* feltételeit a jogszabály határozza meg.

Objektív feltételként írja elő a törvény fogházban legalább 3, börtönben legalább 6 hónap szabadságvesztés kitöltését.

A bv. bíró eljárására a bv. intézet előterjesztésére kerülhetett sor, de lehetőség biztosított a törvény az elítélt, illető-

leg a védője részére is, hogy indítványozza az EVSZ alkalmazását, amely indítványt a bv. intézetnél kellett benyújtani, és a bv. intézet ezt az indítványt, véleményezése után a bv. bíróhoz továbbította. De biztosította a bv. intézet számára az indítvány továbbításának megtagadását arra az esetre, ha azt 1 éven belül, változatlan tartalommal, ismételten terjesztették elő.

A Bv. tvr. rendelkezései közé - az 1993-as módosítás eredményeként - az EVSZ alkalmazása során figyelembe vevendő egyéb körülmények nem kerültek rögzítésre.

Az objektív - formai - feltételek mellett a bv. bíró mérlegelési jog-körébe tartozó döntés meghozataláról van szó, amely döntés meghozatalakor, vizsgálni kell minden esetben az elítélt személyiségén és a szabadságvesztés végrehajtása alatt tanúsított magatartásán túlmenően azt is, hogy mennyiben szolgálja ez a rendelkezés az elítéltnak a szabadulása után a társadalomba való beilleszkedését és azt, hogy tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől. Tehát a döntés meghozatalakor minden esetben, figyelemmel kell lenni a Bv. tvr. 19. §-ában meghatározott szabadságvesztés végrehajtásának céljára, mint elsődleges szempontra, és a jogszabályokban leírt általános feltételeken túlmenően, mérlegelni kell az elkövetett bűncselekményt, a kiszabott szabadságvesztés tartamát, az elítélt személyiségét, családi körülményeit, előéletét, életvitelét és a büntetés töltése során tanúsított magatartását. Ezeket a szempontokat figyelembe véve kell a bíróságnak határoznia. (BH. 1995. 388.)

Az EVSZ alkalmazhatóságának objektív feltételeként a jogszabály fogház-

ban, illetőleg börtönben végrehajtandó szabadságvesztés - büntetésből meghatározott időtartam letöltését írja elő. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az elítélt, akit eredetileg fegyház fokozatban végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték, a bv. bíró rendelkezése alapján, büntetésének hátralévő részét egygel enyhébb (börtön) fokozatban töltsse le. (FBK 1994/26.)

Meg kell azonban jegyezni, hogy ez utóbbi fokozatban az elítéltnak, legalább 6 hónapot ténylegesen le kell töltenie ahhoz, hogy ránézve az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazhatók legyenek.

Ugyanakkor a jogszabály rendelkezéseiből következően, ha a kiszabott pénzbüntetést az elítélt nem fizeti meg, ezért büntetését fogházban letöltendő szabadságvesztésre változtatják át, javára az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása nem rendelhető el. Ugyanez érvényes abban az esetben is, amikor közérdekű munkát változtatnak át szabadságvesztésre, hiszen lényegében egyik esetben sem szabadságvesztés büntetésről van szó.

A büntetés-végrehajtási bíró (meghallgatás vagy tárgyalás alapján hozott) határozata ellen a Bv. tvr. 6. § (1) bekezdés c./ pontjára figyelemmel fellebbezésnek van helye, azonban az EVSZ alkalmazását elrendelő végzés ellen bejelentett fellebbezésnek nincs halasztó hatálya. Erre utal a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 167. § (4) bekezdése is, mely szerint a bv. bíró határozatának kézhezvételét követően, az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazását haladéktalanul meg kell kezdeni.

De visszavezethetők ezek a rendelkezések a Be. végzés elleni fellebbezés elbírálásának eljárási szabályaira is.

A Be. rendelkezései szerint ugyanis az elsőfokú bíróság végzése ellen fellebbezésnek van helye, ha ezt e törvény nem zárja ki, és a bejelentett fellebbezésnek nincs halasztó hatálya, kivéve, ha a fellebbezés halasztó hatályát e törvény kimondja. (Be. 269. § 1. és 2. bekezdés.)

A halasztó hatály tilalmának ilyen módon történő deklarálását az indokolja, hogy a végzések nem döntenek a büntetőjogi felelősség kérdésében, illetve a halasztó hatály biztosítása alkalmas lehetne az elsőfokú eljárás indokolatlan akadályozására. Ennek ellenére azonban a törvény biztosít bizonyos esetekben lehetőséget a végzés végrehajtásának felfüggesztésére.

Az EVSZ alkalmazási lehetőségeinek szabályait az 1999. évi CIV. törvény rendelkezései jelentős mértékben módosították. 2000. január 1. napjától ugyanis az EVSZ alkalmazása, illetőleg alkalmazásának megszüntetése iránt a bv. intézet tesz előterjesztést a bv. bírónak. Az elítélt és védője részére a Bv. tvr. jelenleg hatályos rendelkezései már nem biztosítják az indítványtétel lehetőségét.

Ugyanakkor a törvényi módosítás az EVSZ alkalmazhatóságának sajátos meghatározását adja, hiszen azon túl, hogy meghatározza a mérlegelési tárgykörbe tartozó területeket - különösen az elítélt személyiségére, előéletére, életvitelére, családi körülményeire, bűnözői kapcsolataira, a szabadságvesztés során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményre, a szabadságvesztés tartamára tekintettel - csak azokat az eseteket sorolja fel, amikor az enyhébb végrehajtási szabályok nem alkalmazhatók. Így nincs helye az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának akkor:

- ha az elítélt a szabadságvesztésből előzetes fogva tartásban, a szabadságvesztés foganatosítását közvetlenül megelőzően, a folyamatosan töltött időt is beszámítva - a feltételes szabadságra bocsátásáig esedékes időtartam felét nem töltötte le,

- az elítélt a szabadságvesztésből fogház fokozatban legalább 3 hónapot, börtön fokozatban legalább 6 hónapot nem töltött le,

- az elítélt a törvény értelmében, vagy a bíróság határozata folytán nem bocsátható feltételes szabadságra,

- az elítélt ellen újabb büntetőeljárás van folyamatban,

- az elítélttel szemben újabb szabadságvesztés végrehajtására érkezik értesítés,

- és a büntetések nincsenek összbüntetésbe foglalva.

A hatályos rendelkezések szerint nem alkalmazhatók az enyhébb végrehajtási szabályok akkor sem, ha a bíróság jogerős ítéletében fegyházbüntetésre ítélt személy, a szabadságvesztés fokozatának enyhítésével tölti büntetését. *A jogszabályi rendelkezés egyértelműen a szigorítás irányába mutat.* A szigorítás a fegyházbüntetésre ítélt, de a végrehajtás alatt tanúsított magatartása alapján eggyel enyhébb végrehajtási fokozatba kerülő elítélt vonatkozásában egy olyan, ösztönző mechanizmusból való kimaradást jelent, amely a szabadulása után, a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítené, és ami egyben a szabadságvesztés végrehajtásának céljaival is összhangban lenne.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazása esetén - a Bv. tvr. rendelkezései szerint - az elítélt 24, (kivételesen 48)

órát meg nem haladó időre, havonta legfeljebb 4 alkalommal eltávozhat a büntetés-végrehajtási intézetből azokon a napokon, amelyeken nem végez munkát (Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a.) pont). A hivatkozott törvényi rendelkezés alkalmazhatóságát azonban „*lerontja*” a 16/1999. (XI. 10.) IM rendelettel módosított 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 168. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezése, mely szerint a parancsnok - az elítélt kérését is figyelembe véve - meghatározza, hogy az elítélt a Bv. tvr. 28/A. §-ában biztosított eltávozási lehetőségeket hány alkalommal, mikor és milyen időtartamban veheti igénybe. Azonban a jogalkotók „*elfelejtkeztek*” egy igazán fontos momentumról rendelkezni.

Korábban ugyanis a 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 168. § (4) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a parancsnok - az elítélt kérését is figyelembe véve - meghatározta, hogy az elítélt a Bv. tvr. 28/a.§ (1 bekezdés a. és c.) pontjaiban biztosított eltávozási lehetőséget mikor és milyen időtartamban vehette igénybe. Az eltávozási lehetőségek közül a Bv. tvr. által legfeljebb négy alkalommal biztosított, 24 (kivételesen 48) órát meg nem haladó eltávozást, a parancsnok havonta *egyszer kötelezően* volt biztosítani.

Vajon a módosítás alkalmával e törvény által biztosított rendelkezés „*igazi tartalommal*” való kitöltése miért maradt el?

De megközelíthetjük ezen problémát a jogállamiságba, jogbiztonságba vetett bizalom oldaláról is. Az Alkotmány 7. § (2) bekezdése szerint a jogalkotás rendjét törvény szabályozza. A jogalkotás rendjéről szóló 1987. évi XI. törvény 1. § (2) bekezdése értelmében az e törvény által meghatározott rangsornak megfelelően

az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal. És bár az idézett jogszabályi rendelkezések tartalmilag nem ellentétesek egymással, ezen elveket is figyelembe véve azonban úgy tűnik, hogy a Bv. tvr. hivatkozott rendelkezése és az ezen rendelkezést tartalmilag kitölteni akaró rendelkezés között ellentmondás feszül, ami révén egy a jogszabályi hierarchiában alacsonyabb szinten lévő jogszabályi rendelkezés „*annullál*” egy magasabb szintű jogi normában foglalt szabályt.

A törvényi rendelkezés biztosít egy lehetőséget az elítélt részére, amely lehetőség tartalommal való kitöltését - mivel jogszabályi alapja megvan - egy, a jogforrási hierarchiában alacsonyabb szintű jogszabályra bizza. Ha csak formai szempontból nézem, a keret tartalommal való kitöltése megvan, de ez a tartalom nem fedi le teljes egészében ezt a keretet.

Lehet ugyanis hivatkozni a Bv. tvr. idézett rendelkezésére, miszerint az elítéltet havonta meghatározott számú és időtartamú eltávozási lehetőség illeti meg, de ez „*csak*” egy lehetőség, aminek a tartalmát egy újabb lehetőség jogi formába öntése adja meg. (A parancsnok meghatározza, hogy az elítélt az eltávozási lehetőségeket hány alkalommal, mikor és milyen időtartamban veheti igénybe.)

Ha a parancsnok az összes körülmény figyelembevételével úgy dönt, hogy az elítélt számára nem biztosít eltávozási lehetőséget, nem sérti meg a jogszabályi rendelkezéseket, hiszen nincs olyan, feltétlenül alkalmazandó rendelkezés, ami arra kötelezné, hogy legalább egyszer biztosítsa havonta ezt a lehetőséget.

És ha nincs ilyen rendelkezés, és a parancsnok él a számára „*biztosított jogá-*

val”, akkor az elítéltől megvonásra kerül egy olyan az EVSZ lényeges tartalmát kitöltő kedvezmény, aminek - véleményem szerint - az elítélt büntetésének letöltése során kialakított és tanúsított magatartására is jelentős kihatással van.

A jogalkotó ezzel a szabályozással megteremtette a lehetőségét annak, hogy egy adott jogszabályi rendelkezést a gyakorlatban eltérően értelmezzenek és ez alapján a gyakorlati alkalmazás területén is jelentős eltérések, alakuljanak ki, ami úgy gondolom nemcsak a jogbiztonság elvét, de a törvény előtti egyenlőség elvét is sérti.

S talán ezen jogszabályi módosításnak „köszönhető” az is, hogy az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának köre jelentősen leszűkült.

A vb. tvr. jelenleg hatályos rendelkezései szerint az enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazásának megszüntetése is a bv. bíró hatáskörébe tartozik. Az eljárás megindításához szükséges előterjesztés joga ebben az esetben is a bv. intézetnél van.

A feltételes szabadságra bocsátás

A Btk. 47. § (1) és (2) bekezdései a feltételes szabadságra bocsátás szubjektív és objektív feltételeit határozzák meg. A törvényi rendelkezés értelmében ugyanis a „*bíróság a határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélt feltételes szabadságra bocsátja, ha - különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartása és arra a készségre tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni - alaposan feltehető, hogy a büntetés célja további szabadságelvonás nélkül is elérhető*”.

A feltételes szabadságra bocsátásról a bv. bíró dönt a bv. intézet előterjesztése alapján, az elítélt meghallgatása után. A jogalkotó ugyanakkor az eljárás kapcsán külön is kiemeli a meghallgatás szükségességét, kötelező voltát, ami egyben ennek jogintézménynek a fontosságát is kiemeli, figyelemmel a progresszív büntetés-végrehajtással kapcsolatban megfogalmazott elvekre és célokra.

„*A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége a büntetés végrehajtása alatt a büntetés-végrehajtás rendjének megtartására ösztönzi az elítéltet, s ez által segíti a büntetés-végrehajtási szervek munkáját.*”

A feltételes szabadságon lévő elítélt felügyelete és annak kilátásba helyezése, hogy újabb bűncselekmény elkövetése esetén a büntetését folytatnia kell, mind olyan befolyásoló tényezők, amelyek szintén segítik az elítélt nevelését és reszocializálását.” (Miniszteri indokolás 1998: LXXXVII. Tv.)

A Bv. tvr. rendelkezései szerint a bv. bíró a feltételes szabadságról annak lehetséges időpontja előtt, az elítélt meghallgatása után határoz. A bv. intézet a feltételes szabadságra bocsátás esedékessége előtt kettő hónappal, illetve ha ennél kevesebb idő áll rendelkezésre, haladéktalanul megteszi az előterjesztést a bv. bírónak. A meghallgatás időpontját a bv. bíró, a bv. intézet előterjesztésétől számított 8 napon belül kitzüzi és 30 napon belül, határoz. Amennyiben azonban az elítélt az előzetes fogvatartásban töltött időre figyelemmel, az ítélet jogerőre emelkedésekor már feltételes szabadságra lenne bocsátható, úgy soron kívül kell határozni. (Erre utal a 108/1979 IM utasítás 9.§ (1) bekezdés c./ pontjában foglalt rendel-

kezés is, miszerint a bv. bíró a szabadságvesztésről kiállított értesítés és a rendelkezésre álló egyéb iratok alapján megvizsgálja, hogy az elítélt nem töltött-e előzetes fogvatartásban annyi időt, hogy feltételes szabadságra bocsátására kerülhet sor.) Az objektív feltételek fennállása mellett szükség van a bv. intézet előterjesztésére, ami tartalmazza a nevelői véleményt, értékelést, de a büntetés-végrehajtási adatokon kívül kiterjed az elítélttel kapcsolatos fontosabb eseményekre, így a viselkedésére, tanulására, munkavégzésére, a jutalmazására és fegyelmezésére, a szabadidő eltöltésének módjára, a kapcsolattartásra, a szabadulásra való felkészítés érdekében tett intézkedésekre.

A Bv. tvr. ugyanakkor a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatban egyéb, kötelező érvényű rendelkezést nem tartalmaz. A 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet azonban meghatározza azokat az eseteket, amikor a bv. bíró határozatában foglaltakkal ellentétben, az elítélt feltételes szabadságra bocsátása mégsem lehetséges. Amennyiben ugyanis a feltételes szabadságra bocsátást engedélyező bírósági határozat kelte és a szabadon bocsátás határideje közötti időben az elítéltet előzetes letartóztatásba helyezik, vagy szabadságvesztés végrehajtását rendelik el, úgy a feltételes szabadságra bocsátása nem lehetséges. Ilyen esetben az intézet az illetékes bíróságot haladéktalanul tájékoztatja.

A büntetés végrehajtása alatt kifogásoltan magatartást tanúsító elítélt feltételes szabadságra bocsátható akkor is, ha a büntetés végrehajtása előtt indult büntetőeljárás a büntetés végrehajtása alatt is folyik ellene. A BH 1997/3/106. számú döntésének indokolása ezzel kapcsolat-

ban rámutat arra, hogy a Btk. 47. §-a az elítélttel szembeni újabb büntetőeljárást a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből kizáró okként nem határozza meg, és ezért nem lehet olyan következtetést levonni, mely szerint az elítélttel szemben folyamatba tett újabb büntetőeljárás ténye már eleve arra utal, hogy a büntetés célja további szabadság-elvonás nélkül nem érhető el.

A Bv. tvr. 8. § (2) bekezdése rendelkezik a feltételes szabadságra bocsátás mellőzéséről, amikor a bv. bíró, a bv. intézet előterjesztésére az elítéltet nem bocsátja feltételes szabadságra. Ebben az esetben azonban a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét később újból megvizsgálhatja. Ebben a vonatkozásban a bv. bíró, a bv. intézet számára határidőt tűz ki, amelynek kiegészítő véleményt és javaslatot kell előterjesztenie. Amennyiben a bv. intézet parancsnoka a meghatározott időpontban nem tesz újabb előterjesztést, a bv. bíró felvilágosítást kér. De ha a bv. bíró, a feltételes szabadságra bocsátás mellözése mellett, annak későbbi megvizsgálására határidőt nem tűzött ki, az intézet csak akkor tehet ismételt előterjesztést, ha az elítélt magatartásában tartósan kedvező változás következett be.

A jogszabályi rendelkezések ugyanakkor biztosítják a bv. bíró részére a feltételes szabadság kérdésében való döntés meghozatalakor, a meghallgatás rövid időre történő elnapolását, amennyiben ez a döntés meghozatalához szükséges adatok beszerzése érdekében történik. Ez a rendelkezés is arra utal, hogy a bv. bíró, megalapozott döntése meghozatala érdekében bizonyítás felvétele nélkül is széleskörű adatgyűjtést és pontosítást végezhet. A bv. bíró, a meghallgatáson, az el-

ítélten kívül, meghallgathatja a bv. intézet parancsnokát vagy annak megbízottját, és a meghallgatás szükségessége mellett értesített ügyész is. Ha a döntés meghozatalához szükséges, betekint az elítéltről vezetett büntetés-végrehajtási nyilvántartásokba.

Amennyiben a bv. bíró, a meghallgatás eredményeként beszerzett adatokból arra a következtetésre jut, hogy az elítélt feltételes szabadságra bocsátását mellőzi, e feltételes szabadságra bocsátást mellőző érdemi döntése ellen - mivel a törvény másként nem rendelkezik - fellebbezésnek van helye

A feltételes szabadság engedélyezése előtti meghallgatással kapcsolatban, a BH 1996/12/631. számú állásfoglalása több pontban utal arra, hogy a bv. bíró eljárására ebben az esetben a Bv. tvr. speciális rendelkezései az irányadók, ily módon a meghallgatás a védő értesítése nélkül is megtartható és részére a határozatot nem kell kézbesíteni. Az állásfoglalás indoklása szerint a Bv. tvr. 6. §-ának (7) bekezdésében leírt azon rendelkezés, amely szerint, e törvényerejű rendelet vagy más jogszabály másként nem határoz, a büntetés-végrehajtási bíró eljárására, a büntetőeljárás szabályai az irányadók. Ez nem értelmezhető úgy, hogy a bv. bírói eljárásban, a Be.-nek a különleges eljárásra vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni. Egyéb rendelkezéseit pedig csak annyiban szükséges, amennyiben a Be. 356. §-ából más nem következik. A Bv. tvr. vonatkozó rendelkezései ugyanis nem tartalmazzák nevesítve a különleges eljárás szabályait - mint a bv. bírói eljárásban alkalmazandó eljárást - és a büntető-eljárási törvény sem sorolja fel a bv. bírói eljárásokat az egyes különleges eljárások

között. A Bv. tvr. speciális rendelkezései pedig megelőzik a Be. különleges eljárásokra vonatkozó szabályait, amely abban tükröződik, hogy a Be. különleges eljárásai körében a meghallgatás csak lehetőség, míg a bv. bírói eljárásban a meghallgatás minden esetben kötelező. Attól a bv. bíró nem tekinthet el. A bíróság mindezek alapján, arra a következtetésre jutott, hogy a büntetőeljárás szabályai abban az esetben irányadók a büntetés-végrehajtási bíró számára, amennyiben a törvényben meghatározott feltételek megléte esetén tárgyalást tart. Ez esetben kötelező számára az ügyész és a védő jelenlétének biztosítása.

Amennyiben a feltételes szabadságra bocsátott elítéltet a bv. bíró pártfogó felügyelet alá helyezte, és az elítélt a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegte, a pártfogó, illetve a rendőrség a feltételes szabadság megszüntetése érdekében az ügyészhez fordul. Az ügyész a rendelkezésére bocsátott bizonyítási eszközöket mérlegeli, szükség esetén további bizonyítási eszközök, megjelölésért kérheti a pártfogótól, vagy a rendőrségtől. Ha a magatartási szabályok megszegése miatt a feltételes szabadság megszüntetésének lehet helye, úgy az ügyész az elítélt tartózkodási helye szerint illetékes bv. bírónak indítványt tesz. A bv. bíró az indítványnak a bírósághoz érkezését követő nyolc napon belül kitüzi a meghallgatás időpontját, és már a meghallgatás előkészítése során beszerzi az elítélt pártfogó felügyelete végrehajtásának iratait, és intézkedik, hogy a szükséges bizonyítékok rendelkezésre álljanak.

A bv. bíró az indítvány érkezésétől számított 30 napon belül határoz. A meghallgatás alapján az elítélt feltéte-

les szabadságát vagy megszünteti, vagy a feltételes szabadság megszüntetésére tett indítványt elutasítja. Amennyiben az ügyész az indítványát alapos okkal visszavonta, a bv. bíró az eljárást megszünteti.

A magánelzárás fegyelmi fenyítés elleni fellebbezés

A Bv. tvr. 7/B.§ (1) bekezdése a bv. bíró hatáskörébe utalja az elítéltnak a büntetés-végrehajtási intézet magánelzárás fenyítést kiszabó határozata elleni fellebbezés elbírálását.

A magánelzárás fenyítés a Bv. tvr.-ben meghatározott legsúlyosabb fenyítés, ami a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott, fegyelmi vétséget elkövető elítéltnél, előzetes letartóztatásban és az elzárást töltő személyekkel szemben alkalmazható, amelynek időtartama fegyházban harminc, börtönben húsz, fogházban tíz napig terjedhet. Fegyelmi vétséget követ el a fogvatartott, amennyiben a büntetés-végrehajtás rendjét vétkesen megszegi, más fogvatartottat fegyelmi vétség elkövetésére szándékosan rábír, vagy más fogvatartott részére fegyelmi vétség elkövetéséhez, szándékosan segítséget nyújt. A fenyítés ideje alatt az elítélt kívülállggal való kapcsolattartásának joga jelentős mértékű csorbát szenved, hiszen nem küldhet és kaphat csomagot, nem fogadhat látogatót, és emellett nem vásárolhat személyes szükségleteire, és nem veheti igénybe a büntetés-végrehajtási intézet művelődési és sportolási lehetőségeit, sajtóterméket nem olvashat.

Mivel ez a legsúlyosabb fegyelmi fenyítés, kiszabásánál különös gondot kell

fordítani a fegyelemsértés alapjául szolgáló magatartás értékelésére, az elítélt addigi magatartására.

A büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartottak fegyelmi felelősségéről rendelkező 11/1996. (X. 15.) IM rendelet 6. § (1) bekezdése szerint a fogvatartottat a fegyelmi eljárás során meg kell hallgatni.

A fegyelmi eljárás elrendelését írásban kell kezdeményezni, és abban meg kell jelölni a fogvatartott azonosítására vonatkozó adatokat, a fegyelmi vétség alapjául szolgáló cselekmény elkövetésének a helyét és idejét, a cselekmény rövid leírását, az esetleges bizonyítási eszközöket.

A fegyelmi eljárás során a legfontosabb eljárási cselekményeket, így különösen a fogvatartott védekezését, indítványait és a tanúvallomásokat jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A fegyelmi vétséget elkövető fogvatartottal szemben fegyelmi fenyítés kiszabása csak tárgyalás alapján lehetséges, amelyen a fegyelmi jogkör gyakorlója a fogvatartott jelenlétében ismerteti az eljárás alapjául szolgáló cselekményt és a bizonyítékokat, majd meghallgatja a fogvatartott védekezését.

A fegyelmi tárgyalás alapján meghozott fegyelmi fenyítést kiszabó határozatot a fogvatartott előtt szóban ki kell hirdetni, majd ezt követően nyilatkoztatni kell, hogy azt tudomásul veszi, vagy ellemez panaszt, illetve fellebbezést kíván bejelenteni.

A büntetés-végrehajtási intézet magánelzárását kiszabó határozata ellen az elítélt a büntetés-végrehajtási bíróhoz fellebbezéssel élhet. A fellebbezést a határozat közlésekor nyomban be kell jelenteni, ami azért is lényeges, mert a fellebbezés-

nek a magánelzárás végrehajtására hasznosító hatálya van.

A büntetés-végrehajtási bíróság a magánelzárás fenytését kiszabó határozat ellen bejelentett fellebbezést az iratnak hozzá való érkezésétől számított öt napon belül bírálja el, a bv. bíróság eljárására vonatkozó általános szabályok szerinti meghallgatás alapján.

A meghallgatás kötelező jellegét hangsúlyozza a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága jogegységi tanácsának 2000. június 21. napján kelt 4/2000. BJE számú határozata is. (A határozat rendelkező része szerint ugyanis: „a büntetés-végrehajtási bíróság az elíteltet köteles meghallgatni, mielőtt a bv. intézet fegyelmi határozata elleni fellebbezést elbírálja”). A jogegységi tanács a határozat indokolási részében rámutatott arra, hogy a bv. bírónak - a már többször idézett és megjelölt - a Bv. tvr. 6. § (3) bekezdés b./ pontjában szabályozott eljárása *elsőfokú bírósági eljárás*. Figyelemmel arra, hogy a bv. bíróság „elsőfokú” eljárásában hozott döntése az elítelt alapvető jogait és kötelességeit érinti, nem zárható el attól, hogy a bv. bíróság döntése előtt öt személyesen meghallgassa.

A már említett rendelkezések azonban csak a bv. bíróság eljárásának szabályairól rendelkeznek. Azonban a bv. bíróságot - a magánelzárás fenytését kiszabó határozat elleni fellebbezés elbírálásakor - megillető jogkörrel sem a Bv. tvr., sem a 11/1996. (X. 15.) IM rendelet nem tartalmaz rendelkezéseket. A 11/1996. (X. 15.) IM rendelet 24.§ (1) bekezdésében foglaltak ugyanis a fegyelmi fenytés elleni jogorvoslat vonatkozásában csak a bv. intézet parancsnokát megillető jogosítványokról rendelkeznek.

Eszerint a parancsnok a fegyelmi ügyben öt munkanapon belül másodfokú határozatot hoz, amellyel az első fokú határozatot helyben hagyhatja. Vagy enyhébb fenytést szabhat ki, vagy a fegyelmi eljárást megszüntetheti, illetve az első fokú határozatot hatályon kívül helyezheti és új első fokú eljárás lefolytatását, rendelheti el. Ezt a másodfokú határozatot a fegyelmi jogkör gyakorlója a fogvatartott meghallgatása után, tárgyaláson hozza meg.

A már hivatkozott rendelkezések azonban a bv. bíróság eljárására és jogkörére vonatkozóan speciális szabályokat nem tartalmaznak. A Bv. tvr. - többször hivatkozott - 6. § (7) bekezdése szerint, amennyiben e törvényerejű rendelet vagy más jogszabály eltérően nem rendelkezik, a bv. bíróság eljárására a büntető-eljárás szabályai az irányadók. A bv. bíróság végzése elleni fellebbezést a megyei bíróság másodfokú tanácsa tanácsulésen, bizonyítás felvétele esetén tárgyaláson bírálja el. A bíróság eljárására egyébként a fellebbezés vétségi eljárásban elintézésének szabályai az irányadók. Ez alapján pedig lehetséges az, hogy a másodfokú eljárás során a megyei bíróság a Be. 270. § (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel, a Be. 260. §-a alapján az elsőfokon eljáró bv. bíróság végzését megváltoztassa, és ily módon hozzon a törvénynek megfelelő határozatot, amelyben a fenytés tartalmát a fegyelmi vétség súlyával arányban akár mérsékelheti is. Konkrét ügyben a Pest Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság, végzésének indokolásában rögzítette, hogy a bv. bíróság határozata elleni fellebbezés elbírálásakor, a vétségi eljárás szabályai szerint kell eljárni a Be. 271-

275. §-okban foglalt általánostól eltérő rendelkezések figyelembe vételével.

A bűnmegelőzési ellenőrzésről

A rendőrségről szóló, 1994. évi XXXIV. törvény 35. §-a rendelkezik a bűnmegelőzési ellenőrzésről, amelynek célja a háromévi szabadságvesztésből szabadult személy ellenőrzése, feltéve, ha az általa elkövetett bűncselekmény elbírálásakor - a bűncselekmény tárgyi súlyát növelő - az Rtv. 69. § (3) bekezdésében meghatározott bármelyik bűncselekmény típusba az érintett személy által elkövetett bűncselekmény besorolható, és a büntetés végrehajtása során tanúsított - a bűnöző életmód folytatására, a bűnöző kapcsolatok felújítására utaló - magatartásból alaposan következtetni lehet arra, hogy ismét bűncselekményt fog elkövetni.

Ennek az új jogintézmény bevezetésének jogpolitikai indoka az volt - amint az a rendőrségről szóló törvényhez fűzött miniszteri indokolásból kiderül -, hogy a társadalom fokozott védelme érdekében lehetőséget teremtsen a potenciális bűnelkövetők rendészeti ellenőrzésére.

A törvényi szabályozás az ellenőrzés elrendelésének feltételeit összekötő feltételként határozza meg, így bármelyik feltétel hiánya e jogintézmény alkalmazhatóságát lehetetlenné teszi.

Az egyik feltétele az ellenőrzés elrendelésének - a törvény szóhasználatára szorítkozva - a háromévi szabadságvesztésből szabadulás. A törvény azonban nem ad útmutatást abban a vonatkozásban, hogy a szabadulás a feltételes szabadságra bocsátást is magába foglalja, vagy csak a bíróság által kiszabott háromévi szabadság-

vesztésből - a büntetést ténylegesen, teljes tartamában kitöltve - szabaduló személyekre lehet e rendelkezéseket vonatkoztatni. De úgy gondolom nem mellékes az a körülmény sem, hogy a törvény által meghatározott bűncselekményi kategóriák Btk.-ban meghatározott büntetési tételei hogyan alakulhatnak.

A törvényhez fűzött miniszteri indoklás alapján ugyanakkor „*a rendőrség ellenőrizheti, valamennyi két éves letöltött szabadságvesztésből szabaduló elítéltet, valamint a visszaesőt függetlenül a kitöltött szabadságvesztés tartamától*”.

Hogyan lehetséges az, hogy az idézett törvényi rendelkezéshez fűzött miniszteri indoklás sokkal tágabb kereteket határoz meg a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendeléséhez? A törvényi meghatározás vajon miért nem cizellálja jobban a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelésének objektív feltételét?

Az ellenőrzés elrendelésének további feltétele a rendőrségről szóló törvényben meghatározott bűncselekményi kategóriák valamelyikének fennállása, amely feltétel fennállásának megállapítása különösebb problémát nem jelent.

További szükséges feltétel a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartás, amiből alaposan lehet következtetni arra, hogy az érintett személy ismét bűncselekményt fog elkövetni. De vajon az érintett személynek a büntetése végrehajtása során tanúsított magatartásáról az ellenőrzés elrendelésének kezdeményezésére jogosult hogyan, milyen formában és kitől kérhet tájékoztatást?

Ennek az utolsó, szükséges elem vizsgálatakor felmerül bennem az is, hogy ha a bűnmegelőzési ellenőrzését annak a személynek is el lehet rendelni, akit a

büntetés-végrehajtási bíró feltételes szabadságra bocsátott, és ezért különös tekintettel kell vizsgálni, hogy az elítéltnak korábbi életviteléhez képest a magatartásában, erkölcsi szemléletében következett-e be kedvező változás, mutat-e készséget arra, hogy a jövőben törvénytisztlő életmódot fog folytatni, akkor - még ha csak elméleti szinten is - e jogintézmények alkalmazhatósági feltételei fennállásának vizsgálatakor ellentmondásokba ütközhetünk.

A bűnmegelőzési ellenőrzést, az elítéltet szabadító büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes rendőr-főkapitányság, a szabadulást megelőzően egy hónappal kezdeményezi a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerinti megyei bíróságon működő büntetés-végrehajtási bírónál. A törvény tehát meghatározza a kezdeményezés időpontját, amelyről a kezdeményezésre jogosultnak tájékozódnia kell.

A 6/1996.(VII. 12.) IM rendelet 201. § (2) bekezdése szerint a szabadon bocsátást megelőző szabadítási eljárás legfeljebb negyvennyolc óráig tarthat. A 202. § (1) bekezdése szerint a szabadon bocsátásról hetvenkét órán belül kell értesíteni az elsőfokon eljáró bíróságot, vagy az összbüntetést elsőfokon hozó bíróságot, a szabaduló lakóhelye szerint illetékes rendőrkapitányságot, a Belügy-minisztérium illetékes szervét. A tájékoztatási kötelezettség tehát - a jelenleg hatályos rendelkezések szerint - a szabadon bocsátást követően keletkezik.

De ha a feltételes szabadságot is irányadónak tekintem, akkor a bv. intézet az esedékesség előtt két hónappal - illetve ha ennél kevesebb idő áll rendelkezésre haladéktalanul - előterjesztést tesz a bv.

bírónak. A hatályos rendelkezések egyéb irányú tájékoztatási kötelezettséget nem írnak elő.

A törvény részletesen meghatározza a büntetés-végrehajtási bíróhoz előterjesztendő kérelem kötelező tartalmi elemeit, amely az érintett személyi adatain kívül tartalmazza az elítélés alapjául szolgáló bűncselekmény minősítését, a bíróság által kiszabott büntetést, a visszaesői minőséget, illetve azokat az adatokat, amelyek a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelését megalapozzák, így különösen a büntetés végrehajtása során tanúsított magatartásra vonatkozó, illetve a bűnöző életmód folytatására vagy a bűnöző kapcsolatok felújítására utaló adatokat.

A bűnmegelőzési ellenőrzést a büntetés-végrehajtási bíró rendeli el, eljárására a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet szabályai az irányadók (1994. évi XXXIV. Tv. 35/A.§ (3) bekezdés). Amennyiben a bv. bíró a Bv. tvr. II. fejezetében foglaltaknak megfelelően jár el, úgy a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelése csak meghallgatás alapján és végzéssel történhet. A bv. bíró az előterjesztett kérelem, valamint a bv. intézet által rendelkezésére bocsátott iratok áttanulmányozása és gondos mérlegelésén kívül köteles lesz meghallgatni az elítéltet is.

A meghallgatás keretében sor kerülhet a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelése szempontjából fontos körülmények pontosítására. De ha az elítélt (vagy a jelenlévő védője) valamelyik megállapítással nem ért egyet, és a teljes körű tisztázás érdekében bizonyítás felvételét is kéri és a bv. bíró bizonyítás felvétele érdekében tárgyalást tűz ki, úgy a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelése tár-

gyában a vétségi eljárás szabályai szerint kell a tárgyalást megtartani, amelyen az ügyész és a védő részvétele - mivel fogvatartott személyről van szó - kötelező. Egy potenciális bűnelkövető rendészeti ellenőrzése elrendelése tárgyában ügyészi és védői részvétellel tartott tárgyalás? ezen talán érdemes egy kicsit elgondolkodni.

A rendőrségről szóló törvényhez fűzött miniszteri indokolás szerint a rendőrség az ellenőrzést határozati úton rendeli el. A miniszteri indokolás hivatkozott része ugyanakkor ellentétes a törvényben foglaltakkal, mely szerint az ellenőrzést a büntetés-végrehajtási bíró rendeli el, mégpedig végzéssel. A végzést a bv. bíró az elítélt szabadulásának napjáig hozza meg. De ezen túlmenően sem a rendőrségről szóló törvény, sem a bűnmegelőzési ellenőrzésről rendelkező 28/1999.(VIII. 13.) BM rendelet nem tartalmaz rendelkezéseket arról, hogy a bv. bíró által meghozott végzés - minimálisan - milyen kötelező tartalmi elemeknek kell, hogy megfeleljen. Az elrendelt ellenőrzés tényleges időtartama sincs konkrétan meghatározva, bár a 28/1999. (VIII. 13.) BM rendelet 5. § (2) bekezdése szerint az ellenőrzés foganatosítása a szabadságvesztésből szabadulást követő egy év elteltével nem folytatható tovább. Ha ezt veszem alapul, akkor a bv. bírónak az ellenőrzés elrendelésekor már célszerű ezt az egy évet meghatározni a végzésben, mivel az elrendelés alapjául szolgáló okok megszűnése esetén az ellenőrzés megszüntetését ügyis kezdeményezni kell.

A bűnmegelőzési ellenőrzést úgy kell végrehajtani, hogy az érintettnek a társadalomba való beilleszkedését ne akadá-

lyozza, és törekedni kell arra, hogy az ellenőrzés tényéről az ellenőrzött környezete lehetőleg ne értesüljön.

A törvény ezért lehetővé teszi - az egyes meghatározott rendőri intézkedések alkalmazásán túlmenően - a törvényben meghatározott, bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtés alkalmazását is. Most már csak az a kérdés, hogy a bűnmegelőzési ellenőrzés tényleges tartalmát kitöltő intézkedésekről kinek és milyen formában kell rendelkezni. Kell-e a bv. bírónak a végzésében bármely intézkedés alkalmazhatóságára utalnia?

A Bv. tvr. rendelkezései szerint a bűnmegelőzési ellenőrzést meg kell szüntetni, a szabadságvesztésből szabadulást követő egy év elteltével, illetve a kezdeményező kérelmére, ha az elrendelés okai már nem állnak fenn. A Bv. tvr. tehát a kezdeményezőt - azaz a bűnmegelőzési ellenőrzés elrendelésének kezdeményezésére jogosultat - ruházza fel azal a joggal, hogy az elrendelés okainak megszűnése esetén, az ellenőrzés megszüntetését kezdeményezze az elrendelő büntetés-végrehajtási bírónál. A bűnmegelőzési ellenőrzésről szóló 28/1999. (VIII. 13.) BM rendelet 5.§ (1) bekezdése ugyanakkor a foganatosító - tehát az ellenőrzést végrehajtó - részére biztosítja ezt a jogot. A BM rendelet az ellenőrzés megszüntetése kezdeményezésére még egy, a Bv. tvr.-ben nem jelölt okot határoz meg, mégpedig az ellenőrzés alá vont személy szabadságvesztés-büntetésének foganatba vételét.

A BM rendelet az ellenőrzés foganatosításának befejezéséről és a megszüntetés kezdeményezéséről, az elrendelés kezdeményezője felé, haladéktalan tájékoztatá-

si kötelezettséget ír elő. De vajon kit terhel ez a tájékoztatási kötelezettség?

A bűnmegelőzési ellenőrzés megszüntetésének kezdeményezése csak a kezdeményezőt illeti meg (Bv. tvr. 13/A. § (3) bekezdés b./ pont), vagy a BM rendelet szabályai szerint a foganatosító lesz a megszüntetés kezdeményezője, amiről majd tájékoztatási kötelezettség terheli a BM rendelet szabályai szerint.

Az ellenőrzés megszüntetése bv. bírói hatáskörbe van utalva úgy, mint az ellenőrzés elrendelése. Bár erre külön utalás nincs, a törvény szövegezéséből számomra az következik, hogy az ellenőrzés megszüntetésekor a bv. bíró eljárására szintén a Bv. tvr. rendelkezései lesznek az irányadók. Vagyis ebben a kérdésben is az elítélt (?) meghallgatása után kellene határozni? Esetleges bizonyítás felvétele esetén a vétségi eljárás szabályai szerint tárgyalást kellene kitűzni?

Nagyon dicséretes dolog, hogy a társadalom fokozott védelme érdekében a bűnöző életmódra berendezkedő, potenciális bűnelkövetők - bár én ezzel a megjelöléssel sem értek teljesen egyet - rendszertelen ellenőrzésének „*legális alapját*” a törvényhozás megteremtette, de úgy gondolom, hogy ez a jogintézmény csak akkor fogja igazán betölteni célját, ha a jogalkotók kellő gondot fordítanak arra is, hogy e jogintézmény tartalommal való kitöltése és ily módon végrehajtása is a törvénynek megfelelő legyen.

Akkor lehet majd igazán elmondani, hogy „*az ellenőrzéssel fenyegetettség*”, illetőleg e hatáskör célirányos gyakorlása jelentősen javíthatja a bűnüldözés hatékonyságát, az állampolgárok törvénytisztelő többségének eredményes védelmét a bűnözéssel szemben.

A kiutasítás végrehajthatóságának vizsgálata

A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényt módosító 2001. évi XXXIX. törvény 97. §-a a Bv. tvr-t, a bv. bíró hatáskörének kibővülését eredményező rendelkezésekkel egészítette ki. Bár ezek e rendelkezések csak 2002. január 1. napján lépnek hatályba - a bv. bíró feladat és hatásköre sokszínűségének és szerteágazóságának alátámasztása céljából - essék erről is néhány szó.

A Btk. 61. §-a szerint, azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos a Magyar Köztársaság területéről ki kell utasítani.

A 2002. január 1. napjától hatályos rendelkezések szerint azonban a bíróság által kiszabott mellékbüntetés nem hajtható végre, ha a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény rendelkezései (43. §) szerint a végrehajtásnak azért van akadálya, mert nincs olyan ország, amelyben a külföldi nincs kitéve üldözésnek, kínzásnak, embertelen, illetőleg megalázó bánásmódnak, és ahonnan nem küldhető vissza olyan országba, ahol üldözésnek vagy emberi jogai, megsértésének lenne kitéve.

A kizáró ok fennállásának megállapítása iránt az ügyész tesz indítványt a bv. bírónak, de magának az eljárásnak az idegenrendészeti hatóság lesz a kezdeményezője (a törvény szövegezése szerint).

A törvény az eljárásra nézve speciális szabályokat nem ír elő, csupán ille-

tékességi szabályt határoz meg. Az eljárást ugyanis annak az idegenrendészeti hatóságnak a területén illetékes bv. bíró folytatja le, amelynek területén az elítélt tartózkodik. Az már a Bv. tvr. jelenleg is hatályos rendelkezéseiből következik, hogy a bv. bíró ebben a kérdésben is az érintett elítélt meghallgatása után dönt. Arról már nem is beszélve, hogy bizonyítás felvétele esetén tárgyalást kell tartania.

Amennyiben a bv. bíró a kiutasítás végrehajthatóságának kizáró okát megállapítja, az elítéltet nem hozza olyan helyzetbe, hogy vele szemben ezt a mellékbüntetést a későbbiekben ne lehetne végrehajtani. A törvény ugyanis akként rendelkezik, hogy az idegenrendészeti hatóság kezdeményezése alapján az ügyész indítványára, de legalább 2 évente meg kell vizsgálnia a kiutasítás végrehajthatóságát.

A törvény tehát az idegenrendészeti hatóság „kötelességévé” teszi a mellékbüntetés esetleges kizáró okainak feltérképezését, feltárását, hiszen a bv. bíró ebben a kérdésben hivatalból nem dönthet.

Míg a jelenleg hatályos rendelkezések szerint a kiutasítás végrehajtása a rendőrség feladata, 2002. január 1. napjától a területi idegenrendészeti hatóság hatáskörébe kerül.

Amint arra az általam önkényesen kiragadott jogintézmények tárgyalásánál utaltam, a bv. bíró a törvényi rendelkezések szerint hatáskörébe utalt feladatok ellátásakor a Bv. tvr. rendelkezései szerint jár el. A bv. bíró sajátos, az igazságszolgáltatás körébe vágó feladatokat lát el, és talán ez indokolta azt, hogy az eljárására vonatkozó speciális

rendelkezéseket a Bv. tvr. külön fejezetben határozza meg.

A Bv. tvr. többször hivatkozott rendelkezése szerint amennyiben a törvényerejű rendelet vagy más jogszabály eltérően nem rendelkezik, a büntetévégrehajtási bíró eljárására a büntetőeljárás szabályai - és nem nevesítve a büntető-eljárási törvény különleges eljárásokra vonatkozó szabályait - az irányadók. Érvényesül tehát a „*lex specialis derogat legi generali*” elve, ami szerint a Bv. tvr. speciális rendelkezései a Be. általános rendelkezéseit megelőzik. Így a bv. bíró eljárásában minden esetben kötelező az elítélt meghallgatása, amelynek azonban alaki szabályairól sem a Bv. tvr.-ben, sem egyéb jogszabályban rendelkezés nincs.

A bv. bíró - mivel speciális igazságszolgáltatási fórumnak is tekinthetjük - feladatainak teljesítése gyors döntést igényel, ami eljárásának formalizálása, a garanciák fokozása ellen hat. Amennyiben a bv. bíró bizonyítást akar felvenni, úgy tárgyalást tart, amelyre - a Bv. tvr. rendelkezéseiből következően - a vétségi eljárás szabályai az irányadók, amelyen az ügyész és a védő részvétele kötelező.

Ebben a kérdés körben már „csak” annak megítélése problémás, hogy mikor minősül valamely eljárási cselekmény foganatosítása bizonyításnak, azaz mi az elhatárolási szempont, ami majd a meghallgatás vagy a tárgyalás irányába billenti a mérleget. „*Ha az elítéltnak a bv. bíró kérdéseket tesz fel, vagy a nevelőt arra vonatkozóan hallgatja meg, amit a nevelői vélemény tartalmaz, mintegy annak alátámasztásként, kiegészítése céljából, a meghall-*

gátás tárgykörébe tartozik. Abban az esetben, ha ugyanazt a nevelőt valamely tényre, az elítélt valamely cselekvőségére nézve hallgatja meg, abban az esetben tanúkénti meghallgatásra kerül sor, amely bizonyítás felvételét jelenti, s mint ilyen, már a tárgyalás körébe tartozik.”

A bv. bíró az eljárása során egyesbíróként jár el. Tárgyalás tartása esetén

eljárásában, a vétségi eljárásban tartott tárgyalásra vonatkozó szabályok és elvek érvényesülnek, amely szabályok és elvek - különösen a közvetlenség, a nyilvánosság elve - tényleges érvényesülése és érvényesítése a jogalkalmazás területének neuralgikus pontjai.

Dr. Végh Marianna

Irodalomjegyzék

1.) **Lőrinc József—Nagy Ferenc:** *Börtönügy Magyarországon. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság, Sajtóiroda, 1997*

2.) **Vókó György:** *A magyar büntetés-végrehajtási jog.* Dialógus Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 1999

3.) **Balogh László—Dr. Horváth Tibor:** *Büntetés-végrehajtási jog.* BM Könyvkiadó, 1983

4.) **Vókó György:** *A bv. bírói eljárás.* Börtönügyi Szemle, 1983. évi 4. szám

5.) **Vókó György:** *A büntetés-végrehajtási bíró szerepe a végrehajtás alakításában.* Magyar Jog, 1990. évi 10. szám

6.) **Vókó György:** *A büntetés végrehajtást övező szükséges garancia- és kontroll-rendszeréről.* Ügyészek Lapja, 1994. évi 5. szám